

Raporti i Monitorimit

të Zbatimit të Planit të
Veprimit për Barazi Gjinore
në Komunën e Kamenicës

Izveštaj o praćenju

sprovođenja Akcionog
plana za rodnu
ravnopravnost u
Opštini Kamenica

Monitoring Report

on the Implementation
of the Gender Equality
Action Plan in the
Municipality of
Kamenicë/Kamenica

2025

Përmbajtja / Sadržaj / Content

HYRJE 06 / UVOD 18 / INTRODUCTION 30

METODOLOGJIA 07 / METODOLOGIJA 19 / METHODOLOGY 31

ZBATIMI I PLANIT LOKAL TË VEPRIMIT PËR BARAZI GJINORE 04
/ SPROVOĐENJE LOKALNOG AKCIONOG PLANA ZA RODNU
RAVNOPRAVNOST 20 / IMPLEMENTATION OF THE LOCAL GENDER
ACTION PLAN 32

ZBATIMI I MATRICËS SË PLANIT LOKAL TË VEPRIMIT PËR BARAZI
GJINORE 2024-2026 10 / SPROVOĐENJE MATRICE LOKALNOG
AKCIONOG PLANA ZA RODNU RAVNOPRAVNOST 2024-2026 22 /
IMPLEMENTATION OF THE MATRIX FOR LOCAL GENDER ACTION
PLAN 2024-2026 34

PËRFUNDIM 15 / ZAKLJUČAK 27 / CONCLUSION 39

REKOMANDIME 16 / PREPORUKE 28 / RECOMMENDATIONS 40

Sqarim:

Ky aktivitet i Nismës së të Rinjve për të Drejtat e Njeriut - YIHR KS mbështetet nga Qendra Kosovare për Studime Gjinore, përmes projektit “Monitorimi dhe llogaridhënia me ndjeshmëri gjinore”

Odricanje odgovornosti:

Ova aktivnost Inicijativa mladih la ljudska prava – Kosovo, podržana od strane KCRS-a, kroz projekat „Rodno osetljivo praćenje i odgovornost”

Disclaimer:

This activity of Youth Initiative for Human Rights - Kosovo, supported by KGSC, through the project “Gender-Sensitive Monitoring and Accountability”.

RAPORTI I MONITORIMIT

të Zbatimit të Planit të
Veprimit për Barazi Gjinore
në Komunën e Kamenicës

HYRJE

Ky raport është pjesë e projektit Instrumenti për Barazi Gjinore i mbështetur nga Qendra Kosovare për Studime Gjinore.

Përmbajtja e publikimit është përgjegjësi vetëm e Youth Initiative for Human Rights – Kosovo dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e Qendrës Kosovare për Studime Gjinore. Fokusi i këtij raporti është identifikimi i boshllëqeve ekzistuese në politikat, strukturat qeverisëse dhe praktikatat buxhetore të komunës në raport me barazinë gjinore.

Përmes këtij procesi monitorues, synohet të ofrohen rekomandime konkrete dhe të zbatueshme që do të ndihmojnë Komunën e Kamenicës në përmirësimin e zbatimit të PVBGJ-së së saj, si dhe në përputhjen me kornizën ligjore kombëtare dhe Planin e Veprimit Gjinor të BE-së III (GAP III). Monitorimi është ndërtuar mbi pjesëmarrjen aktive dhe angazhimin institucional, duke mundësuar një analizë të thelluar të sfidave dhe mundësive ekzistuese.

Gjetjet dhe rekomandimet e këtij raporti do të prezantohen publikisht për të nxitur transparencë dhe llogaridhënie. Qëllimi përfundimtar është të kontribuohet në një qeverisje lokale më gjithëpërfshirëse, transparente dhe të ndjeshme gjinore në Komunën e Kamenicës.

METODOLOGJIA

Procesi i monitorimit është zhvilluar duke ndjekur një qasje të gjithanshme dhe të ndjeshme ndaj kontekstit lokal, me qëllim të vlerësimit të shkallës së integritimit të barazisë gjinore në strukturat e qeverisjes lokale, politikat dhe buxhetet komunale në Komunën e Kamenicës.

Në bazë të nevojave specifike dhe boshllëqeve të identifikuara në komunë, janë përdorur mjete të kombinuara për mbledhjen e të dhënave, përfshirë intervista dhe fokus grupe, me qëllim sigurimin e të dhënave si sasiore ashtu edhe cilësore. Në veçanti:

- Janë realizuar intervista gjysmë të strukturuar me zyrtarë institucionalë nga pesë drejtori të ndryshme të Komunës së Kamenicës, të cilët janë përgjegjës për zbatimin e Planit Lokal të Veprimit për Barazi Gjinore (PLVBGJ), si dhe me zyrtaren për barazi gjinore të komunës. Njësitë e intervistuar janë Drejtoria e Arsimit, Drejtoria e Shëndetësisë dhe Mirëqenies Sociale, Drejtoria e Kulturës, Drejtoria e Bujqësisë, Zyra e Kryetarit dhe Zyrtarja për Barazi Gjinore.
- Është organizuar një fokus grup me pjesëmarrjen e përfaqësuesve të organizatave të shoqërisë civile dhe zyrtarëve institucionalë, duke mundësuar diskutim të hapur mbi sfidat dhe mundësitë në zbatimin e PLVBGJ-së dhe integrimin e barazisë gjinore në qeverisjen lokale.

Kjo qasje pjesëmarrëse ka siguruar përfshirjen e perspektivave të grave dhe grupeve të marginalizuara, duke e bërë monitorimin gjithëpërfshirës, të mbështetur në prova dhe të ndjeshëm ndaj realiteteve institucionale dhe përvojave jetësore në Komunën e Kamenicës.

Me pëlqimin e të intervistuarve dhe pjesëmarrësve në fokus grupe, të gjitha intervistat dhe fokus grupet janë incizuar.

ZBATIMI I PLANIT LOKAL TË VEPRIMIT PËR BARAZI GJINORE

Komuna e Kamenicës në dhjetor të vitit 2023 ka miratuar Planin Lokal të Veprimit për Barazi Gjinore 2024-2026 (PLVBGJ). Gjithashtu kjo komunë ka ndërmarrë një varg veprimesh për të integruar dhe promovuar barazinë gjinore në nivel lokal përmes zbatimit të Planit Lokal të Veprimit për Barazi Gjinore 2024-2026. Zyra për Barazi Gjinore ka luajtur një rol kyç si institucion koordinues, duke mundësuar bashkëpunim të ngushtë ndërmjet drejtorive komunale dhe akterëve të shoqërisë civile. Kjo zyrë është angazhuar në monitorimin e përhershëm të zbatimit të planit, përmes takimeve të grupit koordinues, raporteve vjetore dhe vlerësimeve të brendshme. Ajo ka bashkëpunuar me drejtorinë për të siguruar integritetin gjinor në politikat dhe planifikimet komunale, përfshirë edhe procesin e buxhetimit.

Përpjekjet për barazi gjinore janë shfaqur në fusha të ndryshme si fuqizimi ekonomik i grave, përfaqësimi i tyre në vendimmarrje, parandalimi dhe reagimi ndaj dhunës me bazë gjinore, si dhe promovimi i pronësisë së përbashkët. Në këtë drejtim, janë realizuar një sërë aktiviteteve konkrete, si takime me gra sipërmarrëse, aktivitete ndërgjegjësuese në shkollë, bashkëpunim me Zyrën e Tatimit në Pronë për të nxitur regjistrimin e përbashkët të pronës, si dhe fushata për luftimin e stereotipeve gjinore. Një praktikë pozitive është bashkëpunimi me drejtorinë e kadastrës për të ofruar ulje të tatimit për prona të regjistruara në emër të grave ose çifteve. Gjithashtu, janë dhënë subvencione për gratë që kanë filluar biznese, me ndikim të dukshëm në rritjen e përqindjes së grave pronare.

Në sektorin e arsimit, është vërejtur një angazhim serioz për ta bërë sistemin arsimor sa më gjithëpërfshirës dhe të barabartë për vajzat dhe djemtë. Komuna ka siguruar buxhet të mjaftueshëm për të mbështetur shkollat dhe stafin mësimdhënës, duke u kujdesur që

të gjithë të trajtohen në mënyrë të barabartë. Përveç kësaj, Komuna e Kamenicës ka mbështetur përfshirjen e grave në pozita udhëheqëse si drejtoreshat e shkollave. Disa nga aktivitetet të përmendura që Drejtoria e Arsimit përkushtohet që të realizohen në këtë komunë janë edhe laptopë individual për nxënësit e dalluar, ekskursione të paguara nga komuna, vizita në shtetet europiane për nxënësit e shkëlqyer dhe ndihmë për organizimin e mbrëmjeve të maturës. Mirëpo këto aktivitete si aktivitete të përgjithshme të drejtorisë nuk posedojnë lidhshmëri direkte me barazinë gjinore.

Sipas të intervistuarve, procesi nuk ka qenë i lehtë. Në fillimet e tij, zbatimi i planit është përballur me vështirësi për shkak të mungesës së kapaciteteve institucionale, pozicioneve të paplotësuara dhe qasjes së pjesshme të qytetarëve në informacione. Disa nga drejtuesit lokalë theksojnë se përpjekjet për të avancuar barazinë gjinore në disa raste kanë prodhuar pabarazi të reja, si për shembull në fushën e arsimit ku vajzat kanë përfituar më shumë se djemtë në disa iniciativa, për shkak që numri i vajzave është më i lartë në shkollë se i djemve. Si rezultat, kjo drejtori është shprehur se në të ardhmen do të punojnë drejt balancimit të drejtë në mbështetje dhe motivim, në mënyrë që të shmanget favorizimi i një gjinie ndaj tjetrës, qoftë edhe në emër të barazisë.

Sfidë tjetër e rëndësishme mbetet mungesa e burimeve të mjaftueshme financiare dhe teknike për zbatimin e plotë të planit. Disa drejtori, si ajo e shëndetësisë dhe kultura, kanë deklaruar se nuk kanë pasur trajnime të specializuara për integritetin e perspektivës gjinore dhe se mungesa e buxhetit të dedikuar mbetet pengesë për implementim më të thelluar. Drejtoria e bujqësisë ka përfshirë përparësinë për gratë në ndarjen e subvencioneve, por ka vërejtur raste ku gratë figurojnë si pronare në dokumente,

ndërkohë që aktivitetet dhe përfitimet i menaxhojnë anëtarët burra të familjes, gjë që tregon një aplikim formal të barazisë gjinore që nuk përkthehet gjithmonë në realitet praktik.

Nga fokus grupet e organizuara, është evidentuar që disa qytetarë nuk janë të informuar për ekzistencën e Planit Lokal të Veprimit për Barazi Gjinore 2024-2026 dhe nuk kanë marrë pjesë në asnjë aktivitet të lidhur me këtë temë. Në disa raste është përmendur se mungesa e funksionalitetit të faqes së internetit të komunës e ka bërë më të vështirë qasjen në informata. Përfaqësimi i grave në vendimmarrje është përmendur si sfidë e vazhdueshme, përkundër përparimeve të bëra. Është theksuar se kuota gjinore ka ndihmuar, por mungesa e përkrahjes dhe mentaliteti patriarkal shpesh i pengojnë gratë të marrin rol aktiv në kuvendin komunal. Në të njëjtën kohë, është vënë në dukje se në administratën komunale ekziston një numër i caktuar i grave në pozita udhëheqëse, por ende nuk është i kënaqshëm për të reflektuar barazi të plotë.

Një nga dimensionet më të ndjeshme të barazisë gjinore në Komunën e Kamenicës lidhet me të drejtën e grave për trashëgimi dhe regjistrim të pronës. Pavarësisht se legjislacioni garanton të drejtën e barabartë të grave për të trashëguar dhe për të qenë bashkëpronare të pasurisë familjare, në praktikë kjo e drejtë shpesh mbetet e pazbatuar. Numri i grave që kanë prona të regjistruara në emrin e tyre ose që janë pjesë e pronësisë së përbashkët mbetet ende i vogël.

Në shumë raste, gratë hezitojnë të kërkojnë ndarjen e trashëgimisë ose regjistrimin formal të pronës në emrin e tyre nga frika se kjo do të shkaktojë tensione brenda familjes, do të perceptojnë si mosmirënjohje ose si veprim që cenon unitetin familjar. Kultura e sakrificës dhe e ruajtjes së harmonisë familjare shpesh i vendos gratë në një pozitë ku ato ndihen të detyruara të heqin dorë nga të drejtat e tyre në emër të “paqes” në shtëpi.

Një zyrtarë komunale nga Kamenica e shprehur këtu realitet me një fjali të thellë dhe domethënëse: *“Na si vajza jemi qaq të zonja që mundohemi me ju ndihmu dhe jo me ju marrë, nuk i hijmë hiç atyne procedurave.”* Kjo deklaratë pasqyron qartë një narrativë të brendësuar në shumë gra, ku ndihma, mbështetja dhe moskërkesa për të drejtat e tyre janë bërë pjesë e identitetit të tyre gjinor.

Qytetarët me aftësi të kufizuara dhe sidosmos gratë me aftësi të kufizuara përballen me pengesa të shumëllojshme. Infrastruktura në objektet publike, shkolla dhe qendra shëndetësore nuk është gjithmonë e qasshme, dhe tualetet e përshtatshme mungojnë. Pavarësisht përpjekjeve të komunës, pjesëmarrja dhe punësimi i kësaj kategorie mbetet një fushë ku ka nevojë për ndërhyrje të menjëhershme. Disa pjesëmarrës kanë theksuar se janë ftuar të kontribuojnë në planin e veprimit, por interesat e tyre nuk janë marrë plotësisht parasysh, duke reflektuar një përjashtim të heshtur në praktikë.

Edhe pse komuna ka arritur përfaqësim gjinor në nivelin e udhëheqjes politike, me një numër të konsiderueshëm të grave në pozita drejtuese dhe me dy nënkryetarë që përfaqësojnë komunitetet, zbatimi i politikave gjinore nuk ka qenë i njëjtë në të gjitha drejtoritë.

Në të ardhmen, është e nevojshme që të forcohet mbështetja financiare për barazinë gjinore, të zhvillohen trajnime për gjithë stafin komunal dhe të sigurohet pjesëmarrje reale dhe aktive e qytetarëve në proceset vendimmarrëse. Kamenica ka bërë hapa domethënës drejt një shoqërie më të drejtë dhe gjithëpërfshirëse, por për të arritur barazi të qëndrueshme gjinore nevojitet angazhim i vazhdueshëm, investime të strukturuar dhe mekanizma që sigurojnë që çdo politikë, plan apo subvencion të ketë ndikim të barabartë dhe real për të gjithë qytetarët, pa përjashtim.

ZBATIMI I MATRICËS SË PLANIT LOKAL TË VEPRIMIT PËR BARAZI GJINORE 2024-2026

Objektivi Specifik 1.1: Krijimi i mundësive të barabarta dhe rritja e pjesëmarrjes së grave, të rejave dhe vajzave në të gjithë diversitetin e tyre në vendimmarrjen politike dhe publike

Ky objektivi synon fuqizimin real të grave dhe vajzave në jetën publike dhe politike, duke ngritur struktura përfaqësuese, duke miratuar rregullore që sigurojnë barazi në emërim dhe duke nxitur modelimin pozitiv përmes promovimit të historive të suksesit. Megjithatë, nga analiza e të gjeturave rezulton se nuk është arritur nivel i kënaqshëm i zbatimit të këtij objektivi për periudhën raportuese.

1.1.1. Ngritja e Komisionit për Barazi Gjinore për monitorimin e zbatimit të planit

Statusi: *Nuk është realizuar ende.*

1.1.3. Rregullore për zbatimin e parimit të barazisë gjinore në emërim

Statusi: *Po punohet në rregulloren e re për sistematizim të vendeve të punës.*

1.1.4. Trajnime për të folurit në publik dhe komunikim zyrtar për zyrtarë/zyrtare

Statusi: *Është tentuar por pjesëmarrja ka qenë e ulët*

1.1.5. Publikimi i historive të grave/vajzave të suksesshme

Statusi: Planifikuar për vitin 2025.
Është diskutuar brenda grupit hartues që të realizohet gjatë muajit tetor (muaji rozë), por nuk ka veprime konkrete për vitin 2024. Targetimi i grave për këtë qëllim është konsideruar i vështirë.

1.1.6. Aktivitete informuese mbi rolin e grave në zhvillim

Statusi: Planifikuar për 2024–2025, ende pa realizim konkret.

Aktivitetet janë paraparë të realizohen, por për momentin mungon dokumentacioni dhe nuk është ndërmarrë asnjë hap konkret për vitin 2024.

1.1.8. Ndryshimi i rregullores për ndarjen e çmimeve të mirënjohjes

Statusi: Planifikuar për 2025–2026, por janë bërë disa hapa.

Është realizuar një thirrje publike për tre vepra artistike, ku njëra për gratë, mirëpo nuk ka pasur aplikime. Komuna planifikon të ripërsërisë thirrjen përmes procedurave të prokurimit. Objektivi është në nivel të ulët të zbatimit për vitin e parë të planit (2024). Aktivitetet më së shumti janë në fazë planifikimi ose kanë dështuar të realizohen për shkak të mungesës së pjesëmarrjes, kapaciteteve apo interesimit publik. Kjo kërkon mobilizim më të madh institucional, përfshirje të partnerëve dhe ndërtim të kapaciteteve të brendshme për t'u garantuar që vitet 2025 dhe 2026 të mos mbeten gjithashtu në nivel simbolik të zbatimit.

Objektivi Specifik 1.2: Rritja e masave dhe veprimeve të Komunës që marrin parasysh e zbatojnë integrimin gjinor dhe buxhetimin e përgjegjshëm gjinor

Ky objektivi ka për qëllim të forcojë strukturat dhe praktikat institucionale që sigurojnë që barazia gjinore të mos mbetet një parim abstrakt, por të konkretizohet përmes planifikimit, buxhetimit dhe mbledhjes së të dhënave që

udhëhiqen nga perspektiva gjinore. Bazuar në informacionin e siguruar, progresi në këtë objektiv është dukshëm më i avancuar krahasuar me 1.1, megjithëse ende ka nevojë për konsolidim të mekanizmave të brendshëm.

1.2.1. Trajnime për integrimin gjinor dhe vlerësimin e ndikimit gjinor në politika publike

Statusi: I zbatuar

Në vitin 2024 është mbajtur një trajnim në bashkëpunim me UN Women, me pjesëmarrjen e 12 zyrtarëve komunalë.

1.2.2. Trajnime për aplikimin e buxhetimit të përgjegjshëm gjinor (BPGJ)

Statusi: I zbatuar

Edhe ky aktivitet është realizuar në vitin 2024 me 12 zyrtarë, duke plotësuar kërkesën e planit. Kjo tregon që është vendosur një bazë minimale e njohurive për BPGJ në drejtori, edhe pse suksesi i zbatimit do të varet nga mbështetja dhe përkrahja e vazhdueshme.

1.2.3. Aplikimi i buxhetimit të përgjegjshëm gjinor nga të gjitha drejtoritë komunale

Statusi: Pjesërisht i zbatuar

Ndërsa është deklaruar se BPGJ është aplikuar nga të gjitha drejtoritë, nuk ka të dhëna të detajuara për si është bërë kjo në praktikë. Mungon raportimi për indikatorë gjinorë në buxhete specifike dhe mungojnë analiza që tregojnë se si ndarja e burimeve financiare ndikon në barazinë gjinore. Pra, deklarimi ekziston, por verifikimi dhe dokumentimi mbetet sfida.

1.2.4. Përgatitja e formave të unifikuara për mbledhjen e të dhënave të ndara sipas seksit dhe karakteristikave të tjera

Statusi: Jo i zbatuar plotësisht

Formatet e unifikuara ende nuk janë zhvilluar. Të dhënat janë ndarë “në mënyrë mekanike”, që nënkupton mungesë të një sistemi sistematik dhe të standardizuar për grumbullimin e të dhënave gjinore. Pa këto formate, monitorimi gjinor dhe planifikimi afatgjatë mbetet i pafektshëm.

1.2.5. Takime për të nxitur pjesëmarrjen e grave në dëgjimet publike

Statusi: I zbatuar me adaptim kontekstual

Komuna ka organizuar dëgjime publike të dedikuara vetëm për gra gjatë hartimit të buxhetit, për shkak të mungesës së pjesëmarrjes së tyre në takimet e përgjithshme. Kjo është një praktikë pozitive, e cila tregon vullnet për të garantuar përfaqësimin gjinor, megjithëse edhe kjo nuk mund të zëvendësojë mungesën e përfshirjes në strukturat formale të konsultimit.

Vlerësim i përgjithshëm për Objektivin 1.2:

Ky objektivi është një nga më të avancuarit në zbatim për vitin 2024. Aktivitetet kryesore për ngritjen e kapaciteteve janë realizuar dhe është bërë përpjekje për përfshirje gjinore në proceset e buxhetimit. Megjithatë, për të kaluar nga deklarimi në efektivitet, është e domosdoshme të:

- hartohen dhe përdoren formate unike për të dhëna gjinore,
- dokumentohet konkretisht si zbatohet BPGJ në secilën drejtori, dhe
- sigurohet pjesëmarrje më e gjerë dhe e integruar e grave në të gjitha proceset vendim-marrëse dhe jo vetëm në takime të ndara

Objektivi strategjik: 2. Promovimi i të drejtave ekonomike, sociale dhe të punësimit të denjë, si dhe fuqizimi i vajzave, të rejave dhe grave

Objektivi Specifik 2.1: Rritja e qasjes së grave dhe të rejave, në të gjithë diversitetin e tyre, ndaj shërbimeve, produkteve dhe burimeve financiare që ndikojnë në fuqizimin ekonomik të tyre

Ky objektivi synon të zgjerojë dhe forcojë qasjen e grave dhe vajzave në mundësitë ekonomike përmes politikave afirmative, trajnimeve, subvencioneve, lirimeve fiskale dhe përkrahjes për pronësi. Bazuar në të dhënat e mbledhura, rezulton se zbatimi i këtij objektivi ka qenë pjesërisht i suksesshëm, me aktivitete të shpërndara në disa drejtime, por me mungesë dokumentimi të plotë dhe mosrealizim të disa masave.

2.1.1. Mbështetja e grave fermere me pajisje/makineri bujqësore

Statusi: Pjesërisht i zbatuar

Ka pasur mbështetje në vitin 2024, por mungon numri i saktë i përfitueseve, dhe për vitin 2025 ende nuk është bërë thirrja.

2.1.2. Mbështetja për kultivimin e pemëve të imëta me përparësi për gratë

Statusi: Jo i zbatuar

Përkundër planifikimit, nuk ka pasur projekt konkret për pemë të imëta në vitin 2024.

2.1.3. Informimi i grave mbi subvencionet dhe grantet

Statusi: Pjesërisht i zbatuar

Edhe pse nuk janë organizuar sesione të dedikuara për gra, janë shpërndarë fletushka dhe informacione në zonat rurale dhe faqen e ko-

munës. Kjo praktikë mbështet qasje të gjerë, por jo të thelluar dhe të drejtpërdrejtë për gra.

2.1.4. Aktivitete mbi të drejtat pronësore dhe trashëgiminë për gratë

Statusi: I zbatuar

Zyra për Barazi Gjinore ka organizuar dy aktivitete në pesë komunitete me pjesëmarrje të 40 grave në total.

2.1.5. Sesione informuese për grante dhe mbështetje ekonomike

Statusi: I zbatuar

Janë organizuar disa sesione, duke kontribuar në informimin dhe ndoshta rritjen e aplikimit të grave. Mungon saktësimi i numrit të pjesëmarrësve dhe impakti final, por prezenca e këtyre aktiviteteve është pozitive.

2.1.6. Monitorimi i masave afirmative në aplikime për mbështetje ekonomike

Statusi: Pjesërisht i zbatuar

Zbatimi bëhet nga komuna, por monitorimi është kompetencë e Ministrisë së Bujqësisë. Komuna ofron asistencë teknike për aplikim, por nuk mban përgjegjësi direkte për mbikëqyrje, gjë që e bën të vështirë raportimin efektiv në nivel lokal.

2.1.7. Lirimi nga taksat për shoqëritë tregtare me pronare gra

Statusi: I zbatuar

Kjo politikë është aktive dhe është aplikuar, megjithëse mungon raportimi i saktë për numrin e përfituesve, çka e vështirëson vlerësimin e plotë të impaktit.

2.1.9. Pjesëmarrja e grave në panaire kom-bëtare/ndërkombëtare

Statusi: I zbatuar në vitin e kaluar

Në vitin e kaluar është organizuar një panair me pjesëmarrjen e tri grave fermere që drejtojnë biznese.

2.1.10. Bashkëpunimi me APRK dhe Qendrën e Aftësimit Profesional

Statusi: Jo i zbatuar

Nuk është ndërmarrë asnjë aktivitet konkret gjatë vitit 2024. Mungesa e bashkëpunimit me institucione profesionale kufizon qasjen në aftësim dhe zhvillim të qëndrueshëm.

2.1.11. Trajnimi i grave në fushën e TIK

Statusi: Në zhvillim

Është në organizim e sipër në bashkëpunim me Drejtorinë e Zhvillimit Ekonomik dhe ZBGJ. Aktiviteti është i rëndësishëm për përgatitjen e grave për tregun modern të punës.

2.1.12. Bashkëpunimi me KVRL për zhvillim të aftësive profesionale të vajzave

Statusi: I zbatuar mirë

Ka bashkëpunim të rregullt me mbi dhjetë trajnime në fusha të ndryshme (teknologji, gjuhë të huaja etj.). Ky është një shembull pozitiv i integritetit të vajzave të reja në programet zhvillimore, me fokus të qartë në fuqizimin gjinor.

2.2. Rritja e qasjes së banoreve e banorëve të Komunës në shërbime sociale cilësore e të përgjegjshme gjinore.

2.2.1. Subvencionimi i qirasë për nënat vetë ushqyese dhe viktimat e dhunës në familje

Statusi: Pjesërisht i zbatuar

Është bërë një hap i rëndësishëm drejt konkretizimit ligjor, përmes plotësimit-ndryshimit të rregullores që tashmë është miratuar nga Kuvendi Komunal. Megjithatë, zbatimi nuk ka filluar ende për shkak të sfidave teknike, çka e bën këtë masë të paprekshme për përfitueset aktualisht.

2.2.2. Plotësimi i Qendrës për Punë Sociale me psikolog klinik

Statusi: Në proces

Përkundër faktit që është bërë planifikimi dhe është dërguar kërkesa për rekrutim, pozita ende nuk është funksionalizuar. Rrjedhimisht, kapacitetet për trajtimin profesional të viktimave të dhunës mbeten të pamjaftueshme.

2.2.3. Fushata për inkurajimin e familjeve strehuese dhe përmirësimin e sistemit të strehimit familjar

Statusi: Jo e zbatuar

Aktualisht nuk ka pasur asnjë fushatë të mirëfilltë publike për këtë çështje. Përpjekjet janë kufizuar në diskutime brenda forumeve dhe grupit koordinues, por nuk janë shoqëruar me veprime në terren apo mobilizim të komunitetit.

2.2.4. Ndërtimi/adaptimi i një qendre për kujdesin ditor për të moshuar

Statusi: Jo e zbatuar

Nuk ka as ndërtim ekzistues dhe as adaptim të ndonjë hapësire të planifikuar konkretisht. Edhe pse ideja është përmendur, asnjë iniciativë formale nuk ka nisur deri më tani. Mungesa e infrastrukturës dhe planifikimit afatshkurtër e bën këtë objektiv të paprekur.

Objektivi Strategjik 3: Zvogëlimi i pabarazive gjinore në arsim cilësor dhe të mësuarit gjatë gjithë jetës, për të rejtat, të rinjtë, vajzat dhe djemtë, në të gjithë diversitetin e tyre

Objektivi Specifik 3.1: Ofrimi i mundësive të barabarta për arsim cilësor dhe të mësuarit gjatë gjithë jetës, për vajzat, të rejtat dhe djemtë, të rinjtë e Komunës, në të gjithë diversitetin e tyre

Ky objektivi synon të sigurojë një sistem arsimor gjithëpërfshirës dhe të barabartë për të rinjtë, me një fokus të veçantë në eliminimin e pengesave strukturore dhe shoqërore që i prekin në mënyrë disproporcionale vajzat dhe gratë. Bazuar në të dhënat e monitorimit, Komuna e Kamenicës ka ndërmarrë hapa konkretë në disa fusha kyçe, veçanërisht në fushat e edukimit dhe vetëdijesimit, por zbatimi nuk ka qenë i barabartë në të gjitha segmentet.

3.1.1. Zgjatja e orarit të funksionimit të çerdhes gjatë verës

Statusi: Në proces

Nga fillimi i vitit 2024, është duke u hartuar plani për organizimin e pushimeve të edukatoreve me qëllim që çerdhja të mos mbyllet gjatë verës. Qëllimi është që nga viti 2025 çerdhja të funksionojë pa ndërprerje, çka do të ndikojë pozitivisht në përfshirjen e grave në tregun e punës.

3.1.2. Formimi i klasës së nivelit parashkollor në "Filizat"

Statusi: Në fazë përgatitore

Është formuar grupi punues dhe është në fazën e përgatitjes. Kjo nismë synon të rrisë qasjen e fëmijëve në edukimin e hershëm.

3.1.3. Sesione informuese mbi radikalizmin dhe ekstremizmin e dhunshëm

Statusi: I zbatuar

Janë mbajtur pesë sesione në vitin 2024, kryesisht në shkollat e mesme, nga zyrtarja për të drejtat e njeriut. Këto sesione kanë ndihmuar në parandalimin e ideologjive ekstremiste dhe informimin e të rinjve për ndikimin gjinor të këtyre fenomeneve.

3.1.4. Aktivitetet mbi martesën e hershme dhe normat gjinore të dëmshme

Statusi: Jo i zbatuar

Nuk është organizuar asnjë aktivitet i tillë deri më tani, edhe pse martesë e hershme dhe stereotipet gjinore janë sfida të pranishme në komunitet.

3.1.5. Sesione mbi format e dhunës me bazë gjinore

Statusi: I zbatuar

Janë organizuar gjashtë sesione në shkolla të ndryshme fillore dhe të mesme, në bashkëpunim me zyrtarët për të drejtat e njeriut dhe të fëmijëve. Kjo ndihmon në ndërgjegjësimin e hershëm dhe parandalimin e dhunës.

3.1.6. Sesione mbi trafikimin e qenieve njerëzore

Statusi: I zbatuar

Janë mbajtur katër sesione në shkolla të mesme, me një pjesëmarrje aktive të të rinjve. Një nga sesionet është mbajtur edhe në Prishtinë në bashkëpunim me një shkollë tjetër. Kjo tregon angazhim të ndërkomunuar dhe qasje praktike në tema të ndjeshme gjinore.

3.1.7. Ligjërata mbi dhunën kibernetike dhe aspektet gjinore

Statusi: I zbatuar

Janë organizuar tri ligjërata në shkolla të mesme në bashkëpunim me një OJQ, si dhe janë aktivizuar klubet e nxënësve për të zhvilluar aktivitete ndërgjegjësuëse edhe në nivel fillor. Kjo tregon përdorim kreativ të kapaciteteve ekzistuese dhe përfshirje të vetë nxënësve në edukim.

Objektivi Strategjik 4: Promovimi i shëndetit dhe të drejtave seksuale dhe riprodhuese

Objektivi Specifik 4.1: Rritja e qasjes së grave, të rejave, dhe vajzave në të gjithë diversitetin e tyre, në shërbime cilësore shëndetësore dhe të shëndetit seksual e riprodhues

Ky objektivi ka për qëllim të përmirësojë shërbimet shëndetësore në nivel lokal, me fokus në shëndetin seksual dhe riprodhues të grave dhe vajzave, duke siguruar qasje të barabartë dhe të ndjeshme gjinore. Nga të dhënat e mbledhura, vërehet se Komuna e Kamenicës ka ndërmarrë hapa domethënës për përmirësimin e infrastrukturës dhe shërbimeve, por disa aktivitete janë ende në faza përgatitore.

4.1.1. Rinovimi i Ambulancave të Mjekësisë Familjare (AMF)

Statusi: Të renovuara, por ende jo të përfunduara
Dy qendra të mjekësisë familjare janë renovuar duke respektuar standardet e aksesueshmërisë, një hap i rëndësishëm për qasjen e barabartë të

grave dhe vajzave në shërbime cilësore. Përu-
rimi i tyre pritet së shpejti, duke rritur ndikimin e
drejtpërdrejtë në komunitet.

4.1.2. Plotësimi i ekipeve mjekësore me profe- sionistë të shëndetit seksual dhe riprodhues

Statusi: I pjesshëm

Në kuadër të këtij aktiviteti, është angazhuar një
gjinekolog që vjen një herë në javë. Megjithatë
është një fillim pozitiv, frekuenca e vizitave dhe
mungesa e një ekipi të plotë e kufizon ndikimin
në qasje universale.

4.1.3. Promovimi i shërbimeve shëndetësore me theks në ndjeshmërinë gjinore

Statusi: I zbatuar

Në bashkëpunim me organizatën Action for
Mothers and Children (AMC) është ndarë
hapësirë për promovimin e prindërimit pozitiv,
si dhe janë zhvilluar ligjërata për gra shtatzëna
dhe nëna të reja. Këto aktivitete kanë përforcuar
edukimin shëndetësor të komunitetit në mënyrë
të drejtpërdrejtë.

4.1.4. Sigurimi i transportit për PAP test gjatë muajit të ndërgjegjësimit kundër Kancerit të Mitrës

Statusi: E planifikuar për këtë vit

Edhe pse nuk është realizuar ende, aktiviteti
është i planifikuar për t'u zbatuar gjatë këtij viti.
Përfshirja e Spitalit Rajonal të Gjilanit dhe orga-
nizimi i transportit falas janë elementë të rëndë-
sishëm që do të ndikojnë drejtpërdrejt në qasjen
në parandalim për gra nga zona të largëta.

4.1.5. Takime informuese për shëndetin seksual dhe riprodhues

Statusi: I zbatuar

Ligjëratat realizohen në kuadër të klasave
organizuar nga AMC, duke mbuluar të drejtat
dhe kujdesin shëndetësor për të gjitha gjinitë.
Ky aktivitet mbështet edukimin gjithëpërfshirës
dhe ndërgjegjësimin afatgjatë.

4.1.6. Fushata të Tetorit Rozë

Statusi: I zbatuar

Në kuadër të fushatës janë organizuar dhjetë
takime me gra, përfshirë edhe ato që kanë për-
jetuar kancerin e gjirit. Aktivitetet janë shtrirë në
qytet dhe në fshatra, me pjesëmarrje edhe nga
Lugina e Preshevës. Kjo përbën një praktikë të
mirë ndërkomunale dhe ndërkufitare të ndërg-
jegjësimit.

4.1.7. Takime mbështetëse për gratë e prekura nga kanceri i gjirit

Statusi: I zbatuar në vazhdimësi

Janë mbajtur takime të rregullta me gratë e
prekura nga kjo sëmundje. Në bashkëpunim me
OJQ "Rezonanca", janë siguruar proteza, perika
dhe sutjena mbështetëse.

PËRFUNDIM

Gjatë vitit të parë të zbatimit të Planit Lokal të Veprimit për Barazi Gjinore 2024-2026, Komuna e Kamenicës ka ndërmarrë një sërë hapash të rëndësishëm drejt integritit të barazisë gjinore në politikat dhe praktikën e saj institucionale. Në qendër të këtij progresi ka qenë Zyra për Barazi Gjinore, e cila ka luajtur një rol koordinues dhe ka nxitur bashkëpunimin ndërmjet drejtorive komunale dhe shoqërisë civile.

Përparim i dukshëm është shënuar në disa objektiva strategjike si promovimi i të drejtave ekonomike të grave, ofrimi i trajnimeve dhe subvencioneve me përparësi për gra, aktivitetet e vetëdijesimit në shkollë për të rinjtë mbi dhunën dhe trafikimin, dhe fuqizimi i grave përmes qasjes në shërbime shëndetësore riprodhuese. Janë organizuar aktivitete konkrete me ndikim, si ligjërata për shëndetin seksual, mbështetje për gratë me kancer të gjirit, pjesëmarrje në panaire dhe aktivitete për të drejtat pronësore të grave. Këto tregojnë një vullnet të fortë institucional për të zbatuar objektivat e planit në praktikë.

Megjithatë, përkundër angazhimeve dhe përparimeve të realizuara, zbatimi i planit ka qenë jo i barabartë ndërmjet drejtorive dhe objektivave, me disa masa që kanë mbetur në fazën e planifikimit ose që nuk janë zbatuar për shkak të mungesës së burimeve njerëzore dhe teknike, interesimit publik, ose dokumentimit. Aktivitetet nën objektivin 1.1, që kanë të bëjnë me pjesëmarrjen e grave në vendimmarrje, kanë shënuar nivel të ulët të realizimit dhe kërkojnë mobilizim të menjëhershëm.

Një sfidë strukturore e rëndësishme mbetet mungesa e formateve të standardizuara për mbledhjen dhe raportimin e të dhënave të ndara sipas gjinisë, që e bën të vështirë monitorimin e vazhdueshëm dhe matjen reale të impaktit gjinor. Gjithashtu, në disa raste ka pasur vetëm aplikim formal të barazisë, pa ndikim real praktik, për shembull, kur gratë figurojnë si përfituese në dokumente, por përfitimet i menaxhojnë burrat.

Pjesëmarrja e qytetarëve, sidomos e grave në zonat rurale dhe personave me aftësi të kufizuara, ka qenë e kufizuar për shkak të mungesës së informacionit, aksesit në infrastrukturë dhe kanaleve efektive të komunikimit publik. Përveç kësaj, ekzistojnë ende barrierat kulturore dhe sociale, veçanërisht në fushën e trashëgimisë dhe pronësisë, ku gratë shpesh ndihen të detyruara të heqin dorë nga të drejtat e tyre në emër të ruajtjes së harmonisë familjare.

Komuna ka bërë përpjekje për të garantuar përfaqësim gjinor në nivel politik dhe administrativ, por ky përfaqësim nuk është shoqëruar gjithmonë me fuqizim real ose me ndikim në politikëbërje.

REKOMANDIME

1. Forcimi i mbështetjes institucionale dhe financiare për zbatimin e planit:

- Të sigurohet një buxhet i veçantë për zbatimin e masave të planit në secilën drejtori.
- Të përfshihen objektivat e PLVBGJ në planet vjetore të punës dhe performancës së drejtorive.

2. Konsolidimi i mekanizmave të mbledhjes dhe analizës së të dhënave gjinore:

- Të hartohen dhe të zbatohen formate unike për mbledhjen e të dhënave të ndara sipas gjinisë dhe karakteristikave të tjera (mosha, aftësia, etnia).
- Të zhvillohen trajnime për zyrtarët e drejtorive mbi rëndësinë e përdorimit të listave të pjesëmarrësve në aktivitete dhe mbajtjes së shënimeve për të dëshmuar aktivitetet e mbajtura.

3. Zhvillimi i trajnimeve të detyrueshme për gjithë stafin komunal mbi integrimin gjinor dhe buxhetimin e përgjegjshëm gjinor:

- Të institucionalizohen trajnimet gjinore për stafin ekzistues dhe të sapoemëruar në mënyrë që barazia gjinore të jetë pjesë e çdo procesi planifikimi dhe vendimmarrjeje.

4. Rritja e përfshirjes së komunitetit dhe informimit publik:

- Të përmirësohet funksionaliteti i faqes zyrtare të komunës dhe të krijohet një platformë dedikuar për barazinë gjinore me lajme, aktivitete dhe mundësi për përfshirje qytetare.
- Të organizohen më shumë dëgjime publike dhe takime direkte me komunitetin, veçanërisht në zonat rurale dhe me grupet e marginalizuara.

5. Nxitja e përfaqësimit real të grave në vendimmarrje:

- Të themelohet Komisioni për Barazi Gjinore dhe të sigurohet funksionaliteti i tij i plotë.
- Të krijohen programe mentorimi për gratë e reja në politikë dhe administratë.

6. Zhvillimi i fushatave të ndërgjegjësimit në fushat e pronësisë, martesës së hershme, normat gjinore:

- Të dizajnohen dhe të zbatohen kampanja të qëndrueshme për edukimin e komunitetit mbi të drejtat pronësore të grave dhe vajzave.
- Të fuqizohen vajzat dhe gratë që të kërkojnë të drejtat e tyre në trashëgimi.

7. Prioritizimi i nevojave të grave dhe vajzave me aftësi të kufizuara:

- Të sigurohet infrastrukturë publike e qasshme dhe e standardizuar.
- Të përfshihen në mënyrë aktive në planifikimet lokale përmes konsultimeve direkte.
- T'u jipet përparësi në edukim dhe punësim.

IZVEŠTAJ O PRAĆENJU

sprovođenja Akcionog plana
za rodnu ravnopravnost u
Opštini Kamenica

UVOD

Ovaj izveštaj je deo projekta Instrumenta za rodnu ravnopravnost uz podršku Kosovskog centra za rodne studije.

Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Inicijative mladih za ljudska prava – Kosovo i ne odražava nužno stavove Kosovskog centra za rodne studije. Fokus ovog izveštaja je na identifikaciji postojećih nedostataka u politikama, strukturama upravljanja i budžetskim praksama opštine u vezi sa rodnom ravnopravnošću.

Kroz ovaj proces praćenja, cilj je da se pruže konkretne i primenljive preporuke koje će pomoći opštini Kamenici da poboljša sprovođenje svog APRR-a, kao i da se pridržava nacionalnog pravnog okvira i Rodnog akcionog plana EU III (GAP III). Praćenje je zasnovano na aktivnom učešću i institucionalnom angažovanju, omogućavajući detaljnu analizu postojećih izazova i mogućnosti.

Nalazi i preporuke ovog izveštaja biće javno predstavljeni radi promocije transparentnosti i odgovornosti. Krajnji cilj je doprinos inkluzivnijoj, transparentnijoj i rodno osetljivoj lokalnoj upravi u opštini Kamenica.

METODOLOGIJA

Proces praćenja je razvijen prateći sveobuhvatan i osetljiv pristup lokalnom kontekstu, sa ciljem procene stepena integracije rodne ravnopravnosti u strukturama lokalne uprave, politikama i budžetima u opštini Kamenica.

Na osnovu specifičnih potreba i nedostataka utvrđenih u opštini, korišćena je kombinacija alata za prikupljanje podataka, uključujući intervjue i fokus grupe, kako bi se obezbedili i kvantitativni i kvalitativni podaci. Konkretnije:

- Sprovedeni su polu-strukturirani intervjui sa institucionalnim službenicima iz pet različitih direkcija opštine Kamenica, koji su odgovorni za sprovođenje Lokalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost (LAPRR), kao i sa opštinskom službenicom za rodnu ravnopravnost. Intervjuisane jedinice su Direkcija za obrazovanje, Direkcija za zdravstvo i socijalnu zaštitu, Direkcija za kulturu, Direkcija za poljoprivredu, Kancelarija predsednika opštine i službenica za rodnu ravnopravnost.
- Organizovana je fokus grupa uz učešće predstavnika organizacija civilnog društva i institucionalnih službenika, što je omogućilo otvorenu diskusiju o izazovima i mogućnostima u sprovođenju LAPRR-a i integrisanju rodne ravnopravnosti u lokalnu upravu.

Ovaj participativni pristup je osigurao uključivanje perspektiva žena i marginalizovanih grupa, čineći praćenje sveobuhvatnim, zasnovanim na dokazima i osetljivim na institucionalne realnosti i životna iskustva u opštini Kamenica.

Uz saglasnost ispitanika i učesnika fokus grupa, svi intervjui i fokus grupe su snimljeni.

SPROVOĐENJE LOKALNOG AKCIONOG PLANA ZA RODNU RAVNOPRAVNOST

Opština Kamenica je u decembru 2023. godine usvojila Lokalni akcioni plan za rodnu ravnopravnost 2024-2026 (LAPRR). Opština je takođe preduzela niz akcija za integraciju i promociju rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou kroz sprovođenje Lokalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost 2024-2026. Kancelarija za rodnu ravnopravnost je Wodigrala ključnu ulogu kao koordinirajuća institucija, omogućavajući blisku saradnju između opštinskih direkcija i aktera civilnog društva. Ova kancelarija je angažovana u stalnom praćenju sprovođenja plana, kroz sastanke koordinacione grupe, godišnje izveštaje i interne procene. Sarađivala je sa direkcijama kako bi se osigurala rodna integracija u opštinskim politikama i planiranjima, uključujući i proces budžetiranja.

Napori za rodnu ravnopravnost su se pojavili u različitim oblastima kao što su ekonomsko osnaživanje žena, njihova zastupljenost u donošenju odluka, sprečavanje i reagovanje na rodno zasnovano nasilje i promocija zajedničkog vlasništva. U tom smislu, sproveden je niz konkretnih aktivnosti, kao što su sastanci sa ženama preduzetnicama, aktivnosti podizanja svesti u školama, saradnja sa Kancelarijom za porez na imovinu radi promocije registracije zajedničke imovine i kampanje za borbu protiv rodni stereotipa. Pozitivna praksa je saradnja sa Direkcijom za katastar kako bi se ponudilo smanjenje poreza za imovinu registrovanu na ime žena ili parova. Subvencije su takođe obezbeđene ženama koje su pokrenule biznis, sa značajnim uticajem na povećanje procenta žena vlasnica.

U sektoru obrazovanja, primećena je ozbiljna posvećenost tome da se obrazovni sistem učini što inkluzivnijim i ravnopravnijim za devojčice i dečake. Opština je obezbedila dovoljan budžet za podršku školama i nastavnom osoblju, osiguravajući da se prema svima postupa jedna-

ko. Pored toga, opština Kamenica je podržala uključivanje žena na rukovodeće pozicije, kao što su direktorke škola. Neke od pomenutih aktivnosti za koje je Direkcija za obrazovanje posvećena sprovođenju u ovoj opštini uključuju individualne laptopove za izuzetne učenike, ekskurzije koje plaća opština, posete evropskim zemljama za odlične učenike i pomoć u organizovanju maturalnih večeri. Međutim, ove aktivnosti, kao opšte aktivnosti Direkcije, nemaju direktnu vezu sa rodnom ravnopravnošću.

Prema rečima ispitanika, proces nije bio lak. U ranim fazama, sprovođenje plana se suočavalo sa poteškoćama zbog nedostatka institucionalnih kapaciteta, nepopunjenih pozicija i delimičnog pristupa građana informacijama. Neki lokalni lideri naglašavaju da su napori za unapređenje rodne ravnopravnosti u nekim slučajevima proizveli nove nejednakosti, kao što je oblast obrazovanja gde su devojke imale više koristi od dečaka u nekim inicijativama, zbog činjenice jer je broj devojaka u školama veći od broja dečaka. Kao rezultat toga, ova direkcija je izjavila da će u budućnosti raditi na pravednoj ravnoteži u podršci i motivaciji, kako bi se izbeglo favorizovanje jednog pola u odnosu na drugi, čak i u ime jednakosti.

Još jedan važan izazov ostaje nedostatak dovoljnih finansijskih i tehničkih resursa za potpunu implementaciju plana. Neke direkcije, poput zdravstva i kulture, izjavili su da nisu imali specijalizovanu obuku o rodnoj ravnopravnosti i da nedostatak namenskog budžeta ostaje prepreka dubljoj implementaciji. Direkcija za poljoprivredu je obuhvatila prednost za žene prilikom dodele subvencija, ali je zabeležila slučajeve u kojima se žene pojavljuju kao vlasnice u dokumentima, dok aktivnostima i beneficijama upravljaju muški članovi porodice, što ukazuje na formalnu primenu rodne ravnopravnosti koja se ne prevodi uvek u praktičnu stvarnost.

Iz organizovanih fokus grupa bilo je očigledno da neki građani nisu informisani o postojanju Lokalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost 2024-2026 i da nisu učestvovali ni u kakvim aktivnostima vezanim za ovu temu. U nekim slučajevima je pomenuto da je nedostatak funkcionalnosti veb stranice opštine otežao pristup informacijama. Zastupljenost žena u donošenju odluka je pomenuta kao kontinuirani izazov, uprkos postignutom napretku. Naglašeno je da je rodna kvota pomogla, ali da nedostatak podrške i patrijarhalni mentalitet često sprečavaju žene da preuzmu aktivnu ulogu u skupštini opštine. Istovremeno, istaknuto je da u opštinskoj administraciji postoji određeni broj žena na rukovodećim pozicijama, ali da to i dalje nije zadovoljavajuće da bi se odrazila puna ravnopravnost.

Jedna od najosetljivijih dimenzija rodne ravnopravnosti u opštini Kamenica odnosi se na pravo žena na nasleđivanje i registraciju imovine. Iako zakon garantuje ženama jednako pravo da nasleđuju i budu suvlasnice porodične imovine, u praksi ovo pravo često ostaje neprimenjeno. Broj žena koje imaju imovinu upisanu na svoje ime ili koje su deo zajedničkog vlasništva ostaje mali.

U mnogim slučajevima, žene oklevaju da zatraže podelu nasledstva ili formalni upis imovine na svoje ime iz straha da bi to izazvalo napetost unutar porodice, bilo doživljeno kao nezahvalnost ili kao čin koji narušava porodično jedinstvo. Kultura žrtvovanja i održavanja porodične harmonije često stavlja žene u poziciju u kojoj se osećaju primoranim da se odreknu svojih prava u ime „mira“ u domu.

Jedna opštinska službenica iz Kamenice izrazila je ovu stvarnost dubokom i značajnom rečenicom: *„Mi kao devojke smo tako vredne da pokušavamo da im pomognemo, a ne da im uzimamo. Uopšte ne ulazimo u te procedure.“* Ova izjava jasno odražava narativ internalizovan kod mnogih žena, gde su pomoć, podrška i nepotraživanje svojih prava postali deo njihovog rodnog identiteta.

Građani sa ograničenim sposobnostima, a posebno žene sa ograničenim sposobnostima, suočavaju se sa višestrukim preprekama. Infrastruktura u javnim zgradama, školama i zdravstvenim centrima nije uvek pristupačna, a nedostaju i odgovarajući toaleti. Uprkos naporima opštine, učešće i zapošljavanje ove kategorije ostaje oblast kojoj je potrebna hitna intervencija. Nekoliko učesnika je napomenulo da

su pozvani da doprinesu akcionom planu, ali da njihovi interesi nisu u potpunosti uzeti u obzir, što odražava prećutno isključivanje u praksi.

Iako je opština postigla rodnu zastupljenost na nivou političkog rukovodstva, sa značajnim brojem žena na rukovodećim pozicijama i dva potpredsednika koji predstavljaju zajednice, sprovođenje rodničkih politika nije bilo isto u svim direkcijama.

U budućnosti je neophodno ojačati finansijsku podršku za rodnu ravnopravnost, razviti obuku za sve opštinske službenike i obezbediti stvarno i aktivno učešće građana u procesima donošenja odluka. Kamenica je napravila značajne korake ka pravednijem i inkluzivnijem društvu, ali postizanje održive rodne ravnopravnosti zahteva kontinuiranu posvećenost, strukturirana ulaganja i mehanizme koji osiguravaju da svaka politika, plan ili subvencija imaju jednak i stvaran uticaj na sve građane, bez izuzetka.

SPROVOĐENJE MATRICE LOKALNOG AKCIONOG PLANA ZA RODNU RAVNOPRAVNOST 2024-2026

Specifični cilj 1.1: Stvaranje jednakih mogućnosti i povećanje učešća žena, mladih devojaka i devojčica u svojoj njihovoj raznolikosti u političkom i javnom odlučivanju

Ovaj cilj ima za cilj istinsko osnaživanje žena i devojaka u javnom i političkom životu, uspostavljanjem predstavničkih struktura, usvajanjem pravilnika koji obezbeđuju ravnopravnost u imenovanju i podsticanjem pozitivnog uzora kroz promociju priča o uspehu. Međutim, analiza nalaza pokazuje da zadovoljavajući nivo sprovođenja ovog cilja nije postignut za period izveštavanja.

1.1.1. Osnivanje Komisije za rodnu ravnopravnost radi praćenja sprovođenja plana

Status: *Još nije implementirano.*

1.1.3. Pravilnik o sprovođenju načela rodne ravnopravnosti prilikom imenovanja

Status: *U toku je rad na novom pravilniku za sistematizaciju radnih mesta.*

1.1.4. Obuka za javni nastup i zvaničnu komunikaciju za službenike

Status: *Pokušano je, ali je učešće bilo slabo.*

1.1.5. Objavljivanje priča uspešnih žena/devojaka

Status: Planirano za 2025. godinu.

U okviru grupe za izradu nacrtu diskutirano je da će se sprovesti tokom oktobra (ružičasti mesec), ali nema konkretnih akcija za 2024. godinu. Smatra se da je teško usmeriti pažnju na žene u ovu svrhu.

1.1.6. Informativne aktivnosti o ulozi žena u razvoju

Status: Planirano za 2024–2025, još uvek bez konkretne implementacije.

Planirano je da se aktivnosti sprovedu, ali trenutno nedostaje dokumentacija i nisu preduzeti konkretni koraci za 2024. godinu.

1.1.8. Izmena pravilnika za dodelu nagrada priznanja

Status: Planirano za 2025–2026, preduzeti su neki koraci.

Raspisan je javni poziv za tri umetnička rada, jedan za žene, ali nije bilo prijava. Opština planira da ponovi poziv putem postupka javne nabavke.

Cilj je na niskom nivou sprovođenja za prvu godinu plana (2024). Aktivnosti su uglavnom u fazi planiranja ili nije uspelo da se sprovedu zbog nedostatka učešća, kapaciteta ili javnog interesa. Ovo zahteva veću institucionalnu mobilizaciju, uključivanje partnera i izgradnju unutrašnjih kapaciteta kako bi se osiguralo da ni 2025. i 2026. godina ne ostanu na simboličnom nivou sprovođenja.

Specifični cilj 1.2: Povećati mere i akcije opštine koje uzimaju u obzir i sprovede rodnu ravnopravnost i rodno odgovorno budžetiranje

Ovaj cilj ima za cilj jačanje institucionalnih struktura i praksi koje osiguravaju da rodna ravnopravnost ne ostane apstraktno načelo, već da se konkretizuje kroz planiranje, budžetiranje i prikupljanje podataka koji uzimaju u obzir rodnu ravnopravnost. Na osnovu osiguranih informaci-

ja, napredak u ostvarivanju ovog cilja je znatno napredniji u poređenju sa ciljem 1.1, iako i dalje postoji potreba za konsolidacijom unutrašnjih mehanizama.

1.2.1. Obuke o rodnoj integraciji i proceni rod-nog uticaja u javnim politikama

Status: Implementirano

U 2024. godini održana je obuka u saradnji sa UN Women, uz učešće 12 opštinskih službenika.

1.2.2. Obuke o primeni rodno odgovornog budžetiranja (ROB)

Status: Implementirano

Ova aktivnost je takođe sprovedena 2024. go-dine sa 12 službenika, ispunjavajući zahtev pla-na. Ovo pokazuje da je u direkciji uspostavljena minimalna baza znanja za ROB, iako će uspeh implementacije zavisi od kontinuirane podrške.

1.2.3. Primena rodno odgovornog budžetiranja od strane svih opštinskih direkcija

Status: Delimično implementirano

Iako je izjavljeno da je ROB primenjen od svih direkcija, ne postoje detaljni podaci o tome kako je to učinjeno u praksi. Nedostaje izveštavanje o rod-nim pokazateljima u određenim budžetima i nedostaju analize koje pokazuju kako raspodela finansijskih sredstava utiče na rodnu ravnoprav-nost. Dakle, izjavljivanje postoji, ali provera i dokumentiranje ostaju izazov.

1.2.4. Priprema jedinstvenih obrazaca za prik-upljanje podataka razvrstanih po polu i drugim karakteristikama

Status: Nije u potpunosti implementirano

Ujednačeni obrasci još uvek nisu razvijeni. Podaci se dele „mehanički“, što znači da ne postoji sistematski i standardizovani sistem za prik-upljanje podataka o rodnoj ravnopravnosti. Bez ovih obrazaca, praćenje rodne ravnopravnosti i dugoročno planiranje ostaju neefikasni.

1.2.5. Sastanci za podsticanje učešća žena u javnim raspravama

Status: Implementirano sa kontekstualnom adaptacijom

Opština je organizovala javne rasprave posvećene samo za žene tokom izrade budže-ta, zbog njihovog nedostatka učešća na opš-tim sastancima. Ovo je pozitivna praksa, koja pokazuje spremnost da se garantuje rodna zastupljenost, iako čak ni to ne može da zameni nedostatak uključivanja u formalne konsulta-tivne strukture.

Ukupna procena za cilj 1.2:

Ovaj cilj je jedan od najnaprednijih u sprovođen-ju za 2024. godinu. Ključne aktivnosti izgradnje kapaciteta su sprovedene i uloženi su napor da se rodna ravnopravnost uključi u procese budžetiranja. Međutim, da bi se prešlo sa deklar-isanja na efikasnost, neophodno je:

- da se razviju i koriste jedinstveni obrasci za rodne podatke,
- da se dokumentuje konkretno kako se ROB sprovodi u svakoj direkciji, i
- da se obezbedi šire i integrišuće učešće žena u svim procesima donošenja odluka, a ne samo na odvojenim sastancima

Strateški cilj: 2. Promovisanje ekonomskih, socijalnih i dostojanstvenih prava na zapošljavanje, kao i osnaživanje devojaka, mladih žena i žena

Specifični cilj 2.1: Povećanje pristupa žena i mladih žena, u svoj njihovoj raznolikosti, uslugama, proizvodima i finansijskim resursima koji utiču na njihovo ekonomsko osnaživanje

Ovaj cilj ima za cilj proširenje i jačanje pristupa žena i devojaka ekonomskim mogućnostima kroz afirmativne politike, obuku, subvenci-je, poreske olakšice i podršku vlasništvu. Na osnovu prikupljenih podataka, čini se da je sprovođenje ovog cilja delimično uspešno, sa aktivnostima raspoređenim u nekoliko prava-ca, ali uz nedostatak potpune dokumentacije i nesprovođenje nekih mera.

2.1.1. Podrška ženama farmerima poljoprivred-nom opremom/mehanizacijom

Status: Delimično implementirano

Bilo je podrške u 2024. godini, ali nedostaje tačan broj korisnika, a poziv za 2025. godinu još nije objavljen.

2.1.2. Podrška za uzgoj sitnog voća sa pri-oritetom za žene

Status: Nije implementirano

Uprkos planiranju, nije bilo konkretnog projekta za sitno voće za 2024. godinu.

2.1.3. Informisanje žena o subvencijama i grant-ovima

Status: Delimično implementirano

Iako nisu organizovane sesije posvećene za žene, leci i informacije su distribuirani u ruralnim područjima i na veb stranici opštine. Ova praksa podržava širok, ali ne i dubinski i direktan pristup ženama.

2.1.4. Aktivnosti u vezi sa imovinskim pravima i nasleđivanjem za žene

Status: Implementirano

Kancelarija za rodnu ravnopravnost organizovala je dve aktivnosti u pet zajednica uz ukupno učešće 40 žena.

2.1.5. Informativne sesije o grantovima i ekonomskoj podršci

Status: Implementirano

Organizovano je nekoliko sesija, što je doprinelo informisanju i možda povećanju broja žena koje se prijavljuju. Tačan broj učesnica i konačan uticaj nisu poznati, ali je prisustvo ovih aktivnosti pozitivno.

2.1.6. Praćenje pozitivnih mera u zahtevima za ekonomsku podršku

Status: Delimično implementirano

Sprovođenje vrši opština, ali je praćenje odgovornost Ministarstva poljoprivrede. Opština pruža tehničku pomoć za primenu, ali nema direktnu odgovornost za nadzor, što otežava efikasno izveštavanje na lokalnom nivou.

2.1.7. Poresko oslobođenje za trgovačka društva u vlasništvu žena

Status: Implementirano

Ova politika je aktivna i primenjuje se, iako nedostaju tačni izveštaji o broju korisnika, što otežava potpunu procenu uticaja.

2.1.9. Učešće žena na nacionalnim/međunarodnim sajmovima

Status: Implementirano prošle godine

Prošle godine je organizovan sajam na kojem su učestvovalle tri žene poljoprivrednice koje vode biznis.

2.1.10. Saradnja sa AZRK-om i Centrom za stručno osposobljavanje

Status: Nije implementirano

Tokom 2024. godine nije preduzeta nikakva konkretna aktivnost. Nedostatak saradnje sa stručnim institucijama ograničava pristup obuci i održivom razvoju.

2.1.11. Obuka žena u oblasti IKT-a

Status: U razvoju

Organizuje se u saradnji sa Direkcijom za ekonomski razvoj i KRR. Aktivnost je važna za pripremu žena za savremeno tržište rada.

2.1.12. Saradnja sa LOAS-om za razvoj profesionalnih veština devojčica

Status: Dobro implementirano

Postoji redovna saradnja sa preko deset obuka u različitim oblastima (tehnologija, strani jezici itd.). Ovo je pozitivan primer integracije mladih žena u razvojne programe, sa jasnim fokusom na rodno osnaživanje.

2.2. Povećanje pristupa stanovnika opštine kvalitetnim i rodno odgovornim socijalnim uslugama.

2.2.1. Subvencije za kiriju za samohrane majke i žrtve porodičnog nasilja

Status: Delimično implementirano

Važan korak ka pravnoj konkretizaciji je napravljen, kroz izmenu i dopunu pravilnika koji je već usvojila Skupština opštine. Međutim, sprovođenje još nije počelo zbog tehničkih izazova, što ovu meru trenutno čini nedostupnom korisnicima.

2.2.2. Popunjavanje Centra za socijalni rad kliničkim psihologom

Status: U toku

Uprkos činjenici da je planiranje obavljeno i da je poslat zahtev za zapošljavanje, pozicija još uvek nije postala funkcionalna. Shodno tome, kapaciteti za stručni tretman žrtava nasilja su i dalje nedovoljni.

2.2.3. Kampanja za podsticanje hraniteljskih porodica i unapređenje sistema hraniteljske nege

Status: Nije implementirano

Trenutno nije vođena prava javna kampanja po ovom pitanju. Naponi su bili ograničeni na diskusije u okviru foruma i koordinacione grupe, ali nisu bili praćeni akcijama na terenu ili mobilizacijom zajednice.

2.2.4. Izgradnja/adaptacija centra za dnevno staranje za starije osobe

Status: Nije implementirano

Ne postoji ni postojeća izgradnja niti adaptacija bilo kog konkretno planiranog prostora. Iako je ideja pomenuta, do sada nije pokrenuta nikakva formalna inicijativa. Nedostatak infrastrukture i kratkoročno planiranje čine ovaj cilj nedostižnim.

Strateški cilj 3: Smanjenje rodnih nejednakosti u kvalitetnom obrazovanju i celoživotnom učenju za mlade žene, mlade, devojke i dečake, u svoj njihovoj raznolikosti

Specifični cilj 3.1: Obezbeđivanje jednakih mogućnosti za kvalitetno obrazovanje i celoživotno učenje za devojke, mlade žene i dečake, omladinu opštine, u svoj njihovoj raznolikosti

Ovaj cilj ima za cilj da obezbedi sveobuhvatan i pravedan obrazovni sistem za mlade ljude, sa posebnim fokusom na eliminisanje strukturnih i društvenih barijera koje nesrazmerno pogađaju devojke i žene. Na osnovu podataka praćenja, opština Kamenica je preduzela konkretne korake u nekoliko ključnih oblasti, posebno u oblastima obrazovanja i podizanja svesti, ali sprovođenje nije bilo jednako u svim segmentima.

3.1.1. Produženje radnog vremena vrtića tokom leta

Status: U toku

Od početka 2024. godine izrađuje se plan za organizovanje odmora vaspitačica kako se vrtić ne bi zatvarao tokom leta. Cilj je da vrtić od 2025. godine radi bez prekida, što će pozitivno uticati na uključivanje žena na tržište rada.

3.1.2. Formiranje predškolskog odeljenja u „Filizat“

Status: U fazi pripreme

Formirana je radna grupa koja je u fazi pripreme. Ova inicijativa ima za cilj povećanje pristupa dece obrazovanju u ranom detinjstvu.

3.1.3. Informativne sesije o radikalizmu i nasilnom ekstremizmu

Status: Implementirano

Službenica za ljudska prava je 2024. godine održala pet sesija, uglavnom u srednjim školama. Ove sesije su pomogle u sprečavanju ekstremističkih ideologija i informisanju mladih ljudi o rodnom uticaju ovih fenomena.

3.1.4. Aktivnosti u vezi sa ranim stupanjem u brak i štetnim rodnim normama

Status: Nije implementirano

Do sada nije organizovana nijedna takva aktivnost, iako su rani brakovi i rodni stereotipi izazovi koji su prisutni u zajednici.

3.1.5. Sesije o oblicima rodno zasnovanog nasilja

Status: Implementirano

Šest sesija je organizovano u raznim osnovnim i srednjim školama, u saradnji sa službenicima za ljudska i dečja prava. Ovo pomaže u ranom podizanju svesti i sprečavanju nasilja.

3.1.6. Sesije o trgovini ljudima

Status: Implementirano

Četiri sesije su održane u srednjim školama, uz aktivno učešće mladih. Jedna od sesija je takođe održana u Prištini u saradnji sa drugom školom. Ovo pokazuje angažovanje svih zajednica i praktičan pristup rodno osetljivim temama.

3.1.7. Predavanje o sajber nasilju i rodnim aspektima

Status: Implementirano

Tri predavanja su organizovana u srednjim školama u saradnji sa jednom nevladinom organizacijom, a aktivirani su i učenički klubovi kako bi se razvile aktivnosti podizanja svesti na nivou osnovne škole. Ovo pokazuje kreativno korišćenje postojećih kapaciteta i uključivanje samih učenika u obrazovanje.

Strateški cilj 4: Unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava

Specifični cilj 4.1: Povećanje pristupa žena, mladih žena i devojaka u svoj njihovoj raznolikosti kvalitetnim zdravstvenim i uslugama seksualnog i reproduktivnog zdravlja

Ovaj cilj ima za cilj poboljšanje zdravstvenih usluga na lokalnom nivou, sa fokusom na seksualno i reproduktivno zdravlje žena i devojčica, obezbeđujući pravedan i rodno osetljiv pristup. Iz prikupljenih podataka, primećuje se da je opština Kamenica preduzela značajne korake za poboljšanje infrastrukture i usluga, ali neke aktivnosti su još uvek u pripreмноj fazi.

4.1.1. Renoviranje ambulanti porodične medicine (APM)

Status: Renovirano, ali još nije otvoreno

Dva centra porodične medicine su renovirana kako bi ispunila standarde pristupačnosti, što je važan korak ka jednakom pristupu žena i devojaka kvalitetnim uslugama. Njihovo otvaranje se očekuje uskoro, što će povećati direktan uticaj na zajednicu.

4.1.2. Dopunjavanje medicinskih timova stručnjacima za seksualno i reproduktivno zdravlje

Status: Delimično

Kao deo ove aktivnosti, angažovan je ginekolog koji dolazi jednom nedeljno. Iako je to pozitivan početak, učestalost poseta i nedostatak kompletnog tima ograničavaju uticaj na univerzalan pristup.

4.1.3. Promovisanje zdravstvenih usluga sa naglaskom na rodnu osetljivost

Status: Implementirano

U saradnji sa organizacijom Akcija za majke i decu (Action for Mothers and Children - AMC), dodeljen je prostor za promociju pozitivnog roditeljstva, a održana su i predavanja za trudnice i nove majke. Ove aktivnosti su direktno ojačale zdravstveno obrazovanje zajednice.

4.1.4. Obezbeđivanje prevoza za PAP test tokom Meseca borbe protiv raka materice

Status: Planirano za ovu godinu

Iako još nije sprovedena, planirano je da se aktivnost sprovede ove godine. Uključivanje Regionalne bolnice Gnjilana i organizacija besplatnog prevoza su važni elementi koji će direktno uticati na pristup prevenciji za žene iz udaljenih područja.

4.1.5. Informativni sastanci o seksualnom i reproduktivnom zdravlju

Status: Implementirano

Predavanja se održavaju u okviru časova koje organizuje AMC, a pokrivaju prava i zdravstvenu zaštitu za sve polove. Ova aktivnost podržava sveobuhvatno obrazovanje i dugoročnu svest.

4.1.6. Kampanje za Ružičasti oktobar

Status: Implementirano

U okviru kampanje, organizovano je deset sastanaka sa ženama, uključujući i one koje su prebolele rak dojke. Aktivnosti su bile raspoređene po gradu i selima, a učestvovala su i žene iz Preševske doline. Ovo predstavlja dobru međuopštinsku i prekograničnu praksu podizanja svesti.

4.1.7. Sastanci podrške za žene obolele od raka dojke

Status: Kontinuirano se sprovodi

Redovno su održavani sastanci sa ženama pogođenim ovom bolešću. U saradnji sa nevladinom organizacijom „Rezonanca“ obezbeđene su proteze, perike i potporni grudnjaci.

ZAKLJUČAK

Tokom prve godine sprovođenja Lokalnog akcionog plana za rodnu ravnopravnost 2024–2026, opština Kamenica je preduzela niz važnih koraka ka integrisanju rodne ravnopravnosti u svoje institucionalne politike i prakse. U centru ovog napretka bila je Kancelarija za rodnu ravnopravnost, koja je igrala koordinirajuću ulogu i negovala saradnju između opštinskih direkcija i civilnog društva.

Značajan napredak je postignut u nekoliko strateških ciljeva kao što su promocija ekonomskih prava žena, pružanje obuka i subvencija sa davanjem prednosti za žene, podizanje svesti u školama za mlade o nasilju i trgovini ljudima i osnaživanje žena kroz pristup uslugama reproduktivnog zdravlja. Organizovane su konkretne aktivnosti od uticaja, kao što su predavanja o seksualnom zdravlju, podrška ženama obolelim od raka dojke, učešće na sajmovima i aktivnosti o pravima žena na imovinu. Ovo pokazuje snažnu institucionalnu volju da se ciljevi plana sprovedu u praksi.

Međutim, uprkos obavezama i postignutom napretku, sprovođenje plana je bilo neravnopravno među direkcijama i ciljevima, pri čemu su neke mere ostale u fazi planiranja ili se ne sprovode zbog nedostatka ljudskih i tehničkih resursa, javnog interesa ili dokumentacije. Aktivnosti u okviru cilja 1.1, koje se bave učešćem žena u donošenju odluka, zabeležile su nizak nivo sprovođenja i zahtevaju hitnu mobilizaciju.

Značajan strukturni izazov ostaje nedostatak standardizovanih formata za prikupljanje i izveštavanje o podacima razvrstanim po polu, što otežava kontinuirano praćenje i merenje uticaja na rodnu ravnopravnost. Pored toga, u nekim slučajevima je došlo samo do formalne primene ravnopravnosti, bez stvarnog praktičnog uticaja, na primer, kada su žene navedene kao korisnice u dokumentima, ali beneficijama upravljaju muškarci.

Učešće građana, posebno žena u ruralnim područjima i osoba sa ograničenim sposobnostima, ograničeno je zbog nedostatka informacija, pristupa infrastrukturi i efikasnih javnih komunikacionih kanala. Pored toga, kulturne i društvene barijere i dalje postoje, posebno u oblasti nasleđivanja i imovine, gde se žene često osećaju primoranim da se odreknu svojih prava u ime očuvanja porodične harmonije.

Opština je uložila napore da garantuje rodnu zastupljenost na političkom i administrativnom nivou, ali ovu zastupljenost nije uvek pratilo stvarno osnaživanje ili uticaj u kreiranju politika.

PREPORUKE

1. Jačanje institucionalne i finansijske podrške za sprovođenje plana:

- Obezbediti poseban budžet za sprovođenje mera plana u svakoj direkciji.
- Uključiti ciljeve LAPRR-a u godišnje planove rada i učinka direkcija.

2. Konsolidacija mehanizama za prikupljanje i analizu rodni podataka:

- Izraditi i primeniti jedinstvene obrasce za prikupljanje podataka razvrstanih po polu i drugim karakteristikama (starost, sposobnosti, etnička pripadnost).
- Sprovesti obuke za službenike direkcija o važnosti korišćenja spiskova učesnika u aktivnostima i vođenja evidencije radi dokumentovanja održanih aktivnosti.

3. Razvoj obaveznih obuka za celo opštinsko osoblje o rodnoj ravnopravnosti i rodno odgovornom budžetiranju:

- Institucionalizovati obuke o rodnoj ravnopravnosti za postojeće i novoimenovano osoblje kako bi rodna ravnopravnost bila deo svakog procesa planiranja i donošenja odluka.

4. Povećanje učešća zajednice i informisanja javnosti:

- Poboljšati funkcionalnost zvanične veb stranice opštine i kreirati platformu posvećenu rodnoj ravnopravnosti sa vestima, aktivnostima i mogućnostima za građansko učešće.
- Organizovati više javnih rasprava i direktnih sastanaka sa zajednicom, posebno u ruralnim područjima i sa marginalizovanim grupama.

5. Promovisanje stvarne zastupljenosti žena u procesima donošenja odluka:

- Osnovati Komisiju za rodnu ravnopravnost i obezbediti njenu punu funkcionalnost.
- Kreirati mentorske programe za mlade žene u politici i administraciji.

6. Razvoj kampanja za podizanje svesti u oblastima imovine, ranog braka, rodni normi:

- Izraditi i sprovesti održive kampanje za edukaciju zajednice o imovinskim pravima žena i devojaka.
- Osnažiti devojke i žene da ostvare svoja prava na nasledstvo.

7. Davanje prioriteta potrebama žena i devojaka sa ograničenim sposobnostima:

- Obezbediti pristupačnu i standardizovanu javnu infrastrukturu.
- Aktivno uključiti iste u lokalno planiranje kroz direktne konsultacije.
- Dati im prednost u obrazovanju i zapošljavanju.

MONITORING REPORT

on the Implementation of
the Gender Equality Action
Plan in the Municipality of
Kamenicë/Kamenica

INTRODUCTION

This report is part of the Gender Equality Facility project supported by the Kosovar Centre for Gender Studies.

The content of this publication is the sole responsibility of Youth Initiative for Human Rights – Kosovo and does not necessarily reflect the views of the Kosovar Gender Studies Center. The focus of this report is to identify existing gaps in the municipality's policies, governance structures and budgetary practices in relation to gender equality.

Through this monitoring process, it aims to provide concrete and actionable recommendations that will help the Municipality of Kamenicë/Kamenica improve the implementation of its Gender Action Plan, as well as comply with the national legal framework and the EU Gender Action Plan III (GAP III). The monitoring is built on active participation and institutional engagement, enabling an in-depth analysis of existing challenges and opportunities.

The findings and recommendations of this report will be presented publicly to promote transparency and accountability. The ultimate goal is to contribute to a more inclusive, transparent and gender-sensitive local governance in the Municipality of Kamenicë/Kamenica

METHODOLOGY

The monitoring process has been conducted following a comprehensive approach sensitive to the local context, with the aim of assessing the degree of gender mainstreaming into local government structures, policies and municipal budgets in the Municipality of Kamenicë/Kamenica.

Based on the specific needs and gaps identified in the municipality, a mixed method approach to data collection tools, including interviews and focus groups, was used to obtain both quantitative and qualitative data. In particular:

- Semi-structured interviews were conducted with institutional officials from five different directorates of the Municipality of Kamenicë/Kamenica, who are responsible for the implementation of the Local Gender Action Plan (LGAP), as well as with the municipal gender equality officer. The units interviewed include the Directorate of Education, the Directorate of Health and Social Welfare, the Directorate of Culture, the Directorate of Agriculture, the Mayor's Office and the Gender Equality Officer.
- A focus group was organized with the participation of representatives of civil society organizations and institutional officials, enabling an open discussion on the challenges and opportunities in implementing the LGAP and gender mainstreaming in local governance.

This participatory approach has ensured the inclusion of the perspectives of women and marginalized groups, thus making the monitoring comprehensive, evidence-based, and sensitive to institutional realities and actual experiences in the Municipality of Kamenicë/Kamenica.

With the consent of the interviewees and focus group participants, all interviews and focus groups were recorded.

IMPLEMENTATION OF THE LOCAL GENDER ACTION PLAN

In December 2023, the Municipality of Kamenicë/Kamenica adopted the Local Gender Action Plan 2024-2026 (LGAP). The municipality has also undertaken a series of actions to mainstream and promote gender equality at the local level through the implementation of the Local Gender Action Plan 2024-2026. The Office for Gender Equality has played a key role as a coordinating institution, enabling close cooperation between municipal directorates and civil society stakeholders. This office is engaged in the permanent monitoring of the implementation of the plan, through coordination group meetings, annual reports and internal assessments. It has collaborated with the directorates to ensure gender mainstreaming in municipal policies and planning, including the budgeting process.

Efforts for gender equality have been demonstrated in various areas such as women's economic empowerment, their representation in decision-making, prevention and response to gender-based violence, and promotion of joint ownership. In this regard, a number of concrete activities have been carried out, such as meetings with women entrepreneurs, awareness-raising activities in schools, cooperation with the Property Tax Office to promote joint property registration, and campaigns to fight gender stereotypes. A positive practice is the cooperation with the Directorate of Cadastre to offer tax reductions for properties registered by women or couples. Subsidies have also been provided to women who have started businesses, with a significant impact on increasing the percentage of women owners.

In the education sector, a serious commitment has been observed to make the education system as inclusive and equal as possible for girls and boys. The municipality has provided sufficient budget to support schools and the

teaching staff, ensuring that everyone is treated equally. In addition, the Municipality of Kamenicë/Kamenica has supported the inclusion of women in leadership positions such as school principals. Some of the activities mentioned that the Directorate of Education is committed to implementing in this municipality include provision of individual laptops for outstanding students, excursions paid by the municipality, visits to European countries for excellent students and assistance in organizing graduation parties. However, these activities, as general activities of the Directorate, do not have a direct connection to gender equality.

According to interviewees, the process has not been easy. In its early stages, the implementation of the plan has faced difficulties due to a lack of institutional capacity, vacant positions and citizens' partial access to information. Some local leaders point out that efforts to advance gender equality have in some cases produced new inequalities, such as in the field of education where girls have benefited more than boys in some initiatives, due to the fact that the number of girls in schools is higher than that of boys. As a result, this directorate has stated that in the future they will work towards a fair balance in support and motivation, in order to avoid favoring one gender over the other, even in the name of equality.

Another important challenge is the lack of sufficient financial and technical resources for the full implementation of the plan. Some directorates, such as that of health and culture, have stated that they have not had specialized training on gender mainstreaming and that the lack of a dedicated budget remains an obstacle to deeper implementation. The agriculture directorate has prioritized women in the allocation of subsidies, but has noted cases where women appear as owners in documents, while activities

and benefits are managed by male family members, which indicates a formal application of gender equality that does not always translate into practical reality.

From the organized focus groups, it was evident that some citizens are not informed about the existence of the Local Gender Action Plan 2024-2026 and have not participated in any activities related to this topic. In some cases, it was mentioned that the lack of functionality of the municipality's website has made access to information more difficult. The representation of women in decision-making was mentioned as a continuous challenge, despite the progress made. It was emphasized that the gender quota has helped, but the lack of support and patriarchal mentality often prevent women from taking an active role in the municipal assembly. At the same time, it was pointed out that in the municipal administration there is a certain number of women in leadership positions, but it is still not satisfactory to reflect full equality.

One of the most sensitive dimensions of gender equality in the Municipality of Kamenicë/Kamenica is related to women's right to inheritance and property registration. Although the legislation guarantees women's equal right to inherit and be co-owners of family property, in practice this right often remains unimplemented. The number of women who have property registered in their name or who are part of joint ownership remains small.

In many cases, women are hesitant to request the division of inheritance or the formal registration of property in their name fearing that this would cause tension within the family, be perceived as ingratitude, or as an act that violates family unity. The culture of sacrifice and maintaining family harmony often places women in a position where they feel forced to give up their rights in the name of "peace" at home.

A municipal official from Kamenicë/Kamenica expressed this reality with a profound and meaningful sentence: *"We as women are such competent that we try to help and not take from the family, we don't go through those procedures at all."* This statement clearly reflects a narrative internalized in many women, where help, support, and not demanding their rights have become part of their gender identity.

Citizens with disabilities, and especially women with disabilities, face multiple barriers. Infrastructure in public buildings, schools and health

centers is not always accessible, and adequate toilets are missing. Despite the municipality's efforts, the participation and employment of this category remains an area in need of immediate intervention. Several participants noted that they were invited to contribute to the action plan, but their interests were not fully taken into account, reflecting a tacit exclusion in practice.

Although the municipality has achieved gender representation at the level of political leadership, with a significant number of women in leadership positions and two vice-mayors representing communities, the implementation of gender policies has not been the same across all directorates.

In the future, it is necessary to strengthen financial support for gender equality, develop training for all municipal staff, and ensure real and active participation of citizens in decision-making processes. Kamenicë/Kamenica has made significant steps towards a more just and inclusive society, but achieving sustainable gender equality requires continued commitment, structured investments, and mechanisms that ensure that any policy, plan, or subsidy has an equal and real impact on all citizens, without exception.

IMPLEMENTATION OF THE MATRIX FOR LOCAL GENDER ACTION PLAN 2024-2026

Specific Objective 1.1: Creating equal opportunities and increasing the participation of women, young women and girls in all their diversity in political and public decision-making

This objective aims to truly empower women and girls in public and political life, by establishing representative structures, adopting regulations that ensure equality in job appointments, and encouraging positive role modeling through the promotion of success stories. However, the analysis of the findings shows that a satisfactory level of implementation of this objective has not been achieved for the reporting period.

1.1.1. Establishment of the Gender Equality Commission to monitor the implementation of the plan

Status: *It has not been achieved yet.*

1.1.3. Regulation on the implementation of the principle of gender equality in job appointments

Status: *Work is underway on the new regulation for job systematization.*

1.1.4. Public speaking and official communication trainings for officials

Status: *Attempted but participation was low.*

1.1.5. Publishing stories of successful women/girls

Status: Planned for 2025.

It has been discussed within the drafting group to be implemented during October (pink month), but there are no concrete actions for 2024. Targeting women for this purpose has been considered difficult.

1.1.6. Informative activities on the role of women in development

Status: Planned for 2024-2025, still without concrete implementation.

The activities are planned to be implemented, but at the moment documentation is missing and no concrete steps have been taken for 2024.

1.1.8. Amendment of the regulation for acknowledgement awards

Status: Planned for 2025-2026, but some steps have been taken.

A public call for three artworks, one of them for women, was announced, but there were no applications. The municipality plans to re-announce the call through procurement procedures.

The objective is at a low level of implementation for the first year of the plan (2024). Activities are mostly in the planning phase or failed to be implemented due to lack of participation, capacity or public interest. This requires greater institutional mobilization, involvement of partners and internal capacity building to ensure that 2025 and 2026 do not remain at a symbolic level of implementation either.

Specific Objective 1.2: Enhancing the Municipality's measures and actions that take into account and implement gender mainstreaming and gender responsive budgeting

This objective aims to strengthen institutional structures and practices that ensure that gender equality does not remain an abstract principle, but is made concrete through gender-responsive planning, budgeting and data collection. Based on the information provided, progress

on this objective has significantly advanced compared to 1.1, although there is still a need to consolidate internal mechanisms.

1.2.1. Training on gender mainstreaming and gender impact assessment in public policies

Status: Implemented

In 2024, a training was held in collaboration with UN Women, with the participation of 12 municipal officials.

1.2.2. Training on the implementation of gender-responsive budgeting (GRB)

Status: Implemented

This activity was also implemented in 2024 with 12 officers, fulfilling the plan's requirement. This shows that a minimum knowledge base for the GRB has been established in the directorate, although the success of the implementation will depend on continued support and advocacy.

1.2.3. Implementation of gender-responsive budgeting by all municipal directorates

Status: Partially implemented

While it is stated that the GRB has been implemented by all directorates, there is no detailed data on how this has been carried out in practice. There is a lack of reporting on gender indicators in specific budgets and a lack of analyses showing how the allocation of financial resources affects gender equality. So, the declaration exists, but verification and documentation remain a challenge.

1.2.4. Preparation of standardized forms for collecting data disaggregated by sex and other characteristics

Status: Not fully implemented

Standardized forms have not yet been developed. Data is disaggregated "mechanically", which means there is no systematic and standardized system for collecting gender data. Without these forms, gender monitoring and long-term planning remain ineffective.

1.2.5. Meetings to encourage women's participation in public hearings

Status: Implemented with contextual adaptation

The municipality has organized public hearings dedicated only to women during budget drafting, due to their lack of participation in general meetings. This is a positive practice, which shows a willingness to guarantee gender representation, although even this cannot replace the lack of inclusion in formal consultation structures.

Overall assessment for Objective 1.2:

This objective is one that has been advanced the most in terms of implementation for 2024. Key capacity building activities have been implemented and efforts have been made to include gender in budgeting processes. However, to move from statements to effectiveness, it is necessary to:

- develop and use standardized forms for gender data,
- document how the GRB is implemented in each directorate, and
- ensure broader and integrated participation of women in all decision-making processes and not just in separate meetings

Strategic objective: 2. Promoting economic, social and decent employment rights, and empowering girls, young women and women

Specific Objective 2.1: Enhance access of women and young women, in all their diversity, to services, products and financial resources that impact their economic empowerment

This objective aims to expand and strengthen women's and girls' access to economic opportunities through affirmative policies, training, subsidies, tax exemptions, and support for ownership. Based on the data collected, it appears that the implementation of this objective has been partially successful, with activities distributed in several directions, but with a lack of complete documentation and non-implementation of some measures.

2.1.1. Supporting women farmers with agricultural equipment/machinery

Status: Partially implemented

There was support in 2024, but the exact number of beneficiaries is missing, and the call for 2025 has not yet been announced.

2.1.2. Support for the cultivation of small fruits (berries) by women

Status: Not implemented

Despite planning, there was no concrete project for small fruits in 2024.

2.1.3. Informing women about subsidies and grants

Status: Partially implemented

Although no dedicated sessions for women were organized, leaflets and information

brochures were distributed in rural areas and on the municipality's website. This practice supports a broad, but not in-depth and direct approach to women.

2.1.4. Activities on property rights and inheritance for women

Status: Implemented

The Office for Gender Equality organized two activities in five communities with the participation of 40 women in total.

2.1.5. Information sessions on grants and economic support

Status: Implemented

Several sessions have been organized, contributing to information and possibly in increasing the number of women applying. The exact number of participants and the final impact are missing, but the presence of these activities is positive.

2.1.6. Monitoring affirmative measures in applications for economic support

Status: Partially implemented

Implementation is done by the municipality, but monitoring is the responsibility of the Ministry of Agriculture. The municipality provides technical assistance for application, but does not have direct responsibility for supervision, which makes effective reporting at the local level difficult.

2.1.7. Tax exemption for women-owned businesses

Status: Implemented

This policy is active and has been applied, although accurate reporting on the number of beneficiaries is lacking, which makes it difficult to fully assess the impact.

2.1.9. Participation of women in national/international fairs

Status: Implemented last year

Last year, a fair was organized with the participation of three women farmers who run businesses.

2.1.10. Cooperation with EARK and the Vocational Training Center

Status: Not implemented

No concrete activity was undertaken during 2024. Lack of cooperation with professional institutions limits access to training and sustainable development.

2.1.11. Training women in the field of ICT

Status: Ongoing

It is being organized in collaboration with the Directorate of Economic Development and the OGE. The activity is vital for preparing women for the modern labor market.

2.1.12. Cooperation with LYAC for the development of professional skills of girls

Status: Well-implemented

There is regular cooperation with over ten trainings in various fields (technology, foreign languages, etc.). This is a positive example of the integration of young women in development programs, with a clear focus on gender empowerment.

2.2. Increasing access of the Municipality's residents to quality and gender-responsive social services.

2.2.1. Rent subsidies for single mothers and victims of domestic violence

Status: Partially implemented

An important legal step towards this objective has been made, through the amendment of the regulation that has already been approved by the Municipal Assembly. However, implementation has not yet begun due to technical challenges, which makes this measure currently inaccessible to beneficiaries.

2.2.2. Staffing the Center for Social Work with a clinical psychologist

Status: In progress

Despite the fact that planning has been done and a recruitment request has been sent, the position has not yet been operationalized. Consequently, the capacities for the professional treatment of victims of violence remain insufficient.

2.2.3. Campaign to encourage foster families and improve the foster care system

Status: Not implemented

There has currently been no genuine public campaign on this issue. Efforts have been limited to discussions within forums and the coordination group, but have not been accompanied by on-site action or community mobilization.

2.2.4. Construction/adaptation of a day care center for the elderly

Status: Not implemented

There is neither existing construction nor adaptation of any space specifically planned.

Although the idea has been put forth, no formal initiative has been launched so far. The lack of infrastructure and short-term planning makes this objective unattainable.

Strategic Objective 3: Reducing gender inequalities in quality education and lifelong learning for young women, youth, girls and boys, in all their diversity

Specific Objective 3.1: Providing equal opportunities for quality education and lifelong learning for girls, young women and boys, the youth of the Municipality, in all their diversity

This objective aims to ensure an inclusive and equitable education system for young people, with a particular focus on eliminating structural and social barriers that disproportionately affect girls and women. Based on monitoring data, the Municipality of Kamenicë/Kamenica has taken concrete steps in several key areas, particularly in education and awareness-raising, but implementation has not been equal across segments.

3.1.1. Extension of nursery operating hours during the summer

Status: In progress

From the beginning of 2024, a plan is being drafted to organize the educators' vacations so that the nursery does not close during the summer. The goal is for the nursery to operate without interruption from 2025, which will positively affect the inclusion of women in the labor market.

3.1.2. Establishment of the preschool class "Filizat"

Status: In preparation phase

A working group has been formed and is in the preparation phase. This initiative aims to increase children's access to early childhood education.

3.1.3. Information sessions on radicalism and violent extremism

Status: Implemented

Five sessions were held in 2024, mainly in high schools, by the human rights officer. These sessions helped prevent extremist ideologies and inform young people about the gender impact of these phenomena.

3.1.4. Activities on early marriage and harmful gender norms

Status: Not implemented

No such activity has been organized so far, even though early marriage and gender stereotypes are challenges present in the community.

3.1.5. Sessions on forms of gender-based violence

Status: Implemented

Six sessions have been organized in various primary and secondary schools, in collaboration with human and children's rights officials. This helps in early awareness-raising and prevention of violence.

3.1.6. Sessions on human trafficking

Status: Implemented

Four sessions were held in high schools, with active participation of young people. One of the sessions was also held in Prishtina in cooperation with another school. This shows cross-community engagement and a practical approach to gender-sensitive topics.

3.1.7. Lecture on cyber violence and gender aspects

Status: Implemented

Three lectures were organized in high schools in collaboration with an NGO, and student clubs were activated to develop awareness-raising activities at the primary level as well. This shows creative use of existing capacities and involvement of students themselves in education.

Strategic Objective 4: Promoting sexual and reproductive health and rights

Specific Objective 4.1: Increase access of women, young women, and girls in all their diversity to quality health and sexual and reproductive health services

This objective aims to improve health services at the local level, with a focus on the sexual and reproductive health of women and girls, ensuring an equitable and gender-sensitive approach. From the data collected, it is noted that the Municipality of Kamenicë/Kamenica has taken significant steps to improve infrastructure and services, but some activities are still in the preparatory phase.

4.1.1. Renovation of Family Medicine Centers (FMC)

Status: Renovated, but not yet inaugurated

Two family medicine centers have been renovated to meet accessibility standards, an important step towards equal access for women and girls to quality services. Their inauguration is expected soon, increasing the direct impact on the community.

4.1.2. Staffing medical teams with sexual and reproductive health professionals

Status: Partial

As part of this activity, a gynecologist has been appointed who provides services once a week. Although it is a positive start, the frequency of visits and the lack of a full team limits the impact on a universal approach.

4.1.3. Promoting health services with an emphasis on gender sensitivity

Status: Implemented

In collaboration with the organization Action for Mothers and Children (AMC), activities have been organized to promote positive parenting, and lectures have been held for pregnant women and young mothers. These activities have directly strengthened community health education.

4.1.4. Providing transportation for PAP test during Uterine Cancer Awareness Month

Status: Planned for this year

Although not yet implemented, the activity is planned to be implemented this year. The involvement of the Gjilan/Gjilan Regional Hospital and the organization of free transportation are important elements that will directly impact access to prevention for women from remote areas.

4.1.5. Information meetings on sexual and reproductive health

Status: Implemented

Lectures were delivered within the framework of classes organized by AMC, covering rights and healthcare for all genders. This activity supports comprehensive education and long-term awareness.

4.1.6. Pink October Campaigns

Status: Implemented

As part of the campaign, ten meetings with women, including those who have experienced breast cancer, were organized. The activities were spread across the city and villages, with participation also from the Presheva Valley. This constitutes a good inter-municipal and cross-border awareness-raising practice.

4.1.7. Support meetings for women affected by breast cancer

Status: Continuously implemented

Regular meetings have been held with women affected by this disease. In collaboration with the NGO "Rezonanca", prostheses, wigs and supportive bras have been provided.

CONCLUSION

During the first year of implementation of the Local Gender Action Plan 2024–2026, the Municipality of Kamenicë/Kamenica has taken a number of important steps towards integrating gender equality into its institutional policies and practices. At the center of this progress has been the Office for Gender Equality, which has played a coordinating role and fostered cooperation between municipal directorates and civil society.

Significant progress has been made in several strategic objectives such as promoting women's economic rights, providing training and prioritizing subsidies for women, raising awareness in schools for young people on violence and trafficking, and empowering women through access to reproductive health services. Concrete and impactful activities have been organized, such as lectures on sexual health, support for women with breast cancer, and participation in fairs and activities on women's property rights. These demonstrate a strong institutional will to implement the plan's objectives in practice.

However, despite the commitments and progress made, the implementation of the plan has been uneven across directorates and objectives, with some measures remaining in the planning phase or not being implemented due to lack of human and technical resources, public interest, or documentation. Activities under objective 1.1, which deal with women's participation in decision-making, have recorded a low level of implementation and require immediate mobilization.

A significant structural challenge remains the lack of standardized forms for collecting and reporting gender-disaggregated data, which makes it difficult to continuously monitor and measure gender impact. In addition, in some cases there has been only formal application of equality, without real practical impact, for example, when women are listed as beneficiaries on documents, but benefits are managed by men.

Citizen participation, especially of women in rural areas and people with disabilities, has been limited due to a lack of information, access to infrastructure and effective public communication channels. In addition, cultural and social barriers still exist, particularly in the area of inheritance and property, where women often feel forced to give up their rights in the name of preserving family harmony.

The municipality has made efforts to guarantee gender representation at the political and administrative levels, but this representation has not always been accompanied by real empowerment or influence in policymaking.

RECOMMENDATIONS

1. Strengthening institutional and financial support for the implementation of the plan:

- Provide a separate budget for the implementation of the plan's measures in each directorate.
- Include the objectives of the LGAP in the annual work and performance plans of the directorates.

2. Consolidation of gender data collection and analysis mechanisms:

- Design and implement standardized forms for collecting gender-disaggregated data and other characteristics (age, ability, ethnicity).
- Conduct training for departmental officials on the importance of using lists of participants in activities and keeping records to document activities held.

3. Development of mandatory training for all municipal staff on gender mainstreaming and gender-responsive budgeting:

- Institutionalize gender training for existing and newly appointed staff so that gender equality is part of every planning and decision-making process.

4. Increasing community involvement and public information:

- Improve the functionality of the municipality's official website and create a platform dedicated to gender equality with news, activities and opportunities for civic involvement.
- Organize more public hearings and direct meetings with the community, especially in rural areas and with marginalized groups.

5. Promoting the real representation of women in decision-making:

- Establish the Gender Equality Commission and ensure its full functionality.
- Establish mentoring programs for young women in politics and administration.

6. Development of awareness-raising campaigns on property rights, early marriage, gender norms:

- Design and implement sustainable campaigns to educate the community on the property rights of women and girls.
- Empower girls and women to claim their inheritance rights.

7. Prioritizing the needs of women and girls with disabilities:

- Ensure accessible and standardized public infrastructure.
- Involve women actively in local planning through direct consultations.
- Give women priority in education and employment.

